

ДОРОШЕНКО О. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ТИПАЖУ DER DEUTSCHE BÜRGER

(на матеріалі сучасної німецької преси)

У статті здійснено семантико-когнітивну інтерпретацію лінгвокультурного типу *der deutsche Bürger*, встановлено когнітивні ознаки, які об'єктивують дане явище, визначено зміст лінгвокультурного типу *der deutsche Bürger* для носіїв німецької лінгвокультури.

Ключові слова: лінгвокультурний типаж, німецький бюргер, лінгвокогнітивна інтерпретація, когнітивна ознака, лінгвокогнітивний метод.

В статті подана семантико-когнітивна інтерпретація лінгвокультурного типу *der deutsche Bürger*, отмечено когнітивні ознаки, объективирующие данное явление, определено содержание лингвокультурного типажа *der deutsche Bürger* для носителей немецкой лингвокультуры.

Ключевые слова: лингвокультурный типаж, немецкий бюргер, лингвокогнитивная интерпретация, когнитивный признак, лингвокогнитивный метод.

The article states the semantic cognitive interpretation of the linguocultural type of German burgher 'der deutsche Bürger' as well as determinates the cognitive features of this phenomenon and constitutes the content of the linguocultural type 'der deutsche Bürger' for German native speakers.

Key words: linguocultural type, German burgher, linguocultural interpretation, cognitive feature, linguo-cognitive method.

Актуальність роботи зумовлена антропоцентричним підходом до предмета дослідження, зокрема до встановлення когнітивних ознак, які об'єктивують лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* у свідомості німців. Дослідження об'єкта ґрунтується на семантико-когнітивному підході [1:12; 2:73–81] до аналізу мовних явищ.

Новизна роботи полягає у встановленні та інтерпретації когнітивних ознак, що об'єктивують лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* і формують сучасне уявлення про нього. Когнітивні

Дорошенко О. В.

ознаки ми визначаємо як зміст, виражений сукупністю значень мовних одиниць, у яких актуалізується лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger*. Однакові чи близькі за змістом значення мовних одиниць поєднуються в одну когнітивну ознаку [1:201]. Так, наприклад, асоціати з однаковим семантичним компонентом *приналежність до громадянства: staatsbürgerlich (1), Einbürgerung (1), Zugehörigkeit zum deutschen Staat (1), Angehörigen eines Staates (1), Deutscher Pass (1)* об'єднуються в одну ознаку *громадянство (Staatsbürgerschaft)*.

Під лінгвокультурним типажем у роботі ми розуміємо комплекс уявлень про типізованого представника певного суспільства на основі його соціально-культурних характеристик вербальної/ невербальної поведінки, а також цінностей та орієнтирів.

Сутністю семантико-когнітивного аналізу мовних елементів є вивчення зв'язків між мовою та концептосферою народу. Відповідно до нашої роботи цей метод спрямований на встановлення когнітивних ознак лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*.

Об'єктом дослідження у статті є лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger*; **предметом** – лексика, яка вживається для репрезентації когнітивних ознак лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*.

Мета дослідження полягає у виявленні актуальних ознак лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger* для сучасних німців.

Завдання статті полягає у встановленні та інтерпретації когнітивних ознак лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*, які з урахуванням контексту сприяють визначенню змісту об'єкта.

Матеріалом дослідження слугують статті з німецької преси (*Berliner Republik, der Spiegel, die Zeit, die Tageszeitung, Frankfurter Rundschau, Süddeutsche Zeitung, Stern*). Ми враховуємо також дані з опитування німців, проведеного нами у формі анкетування на сайті googledocs.com протягом червня і липня 2014 року, а також усного опитування у формі бесіди.

У німецькомовній пресі, починаючи з 21 ст., з'являються дискусії щодо того, чи існує поняття *Neue Bürgerlichkeit* (нове бюргерство). Поняття *Bürgerlichkeit* визначають як: *Kultivierung privater Autonomie, Regelsystem von Werten und Handlungsmustern, das sich an den Prinzipien der individuellen Selbständigkeit und Selbstvervollkommnung (Bildung) und der kollektiven Selbstorganisation (kulturelle Vergesellschaftung) ausrichtet* [2], *bürgerliche Denk, Lebensweise* [3]. Його ототожнюють з поняттям *Bürgertum* [4]. Для поняття *Bürgerlichkeit*, на думку німецьких журналістів, походження, власність чи політична орієнтація вже більше не є визначальними. Важливим є ставлення і діяльність німецького бюргера для загального блага та суспільства (*Bürgerschaftliches Engagement*).

Сьогодні *der deutsche Bürger* розуміється як соціальне поняття: це представник середнього класу, суверенний громадянин держави [5]. Німецькомовна преса розрізняє два типи бюргерів: *Wutbürger* і *Gutbürger*. *Wutbürger* – мас-медійний неологізм (жаргон), який з'явився 2010 року в журналі *der Spiegel* на позначення тих бюргерів, які різко і демонстративно чинять спротив політичним рішенням держави. Це люди похилого віку (...*konservativ, wohlhabend und nicht mehr jung*), які, на думку журналістів, думають виключно про себе, а не про майбутнє. Вони кричать, шиплять і ненавидять інших. Німецькомовна преса характеризує *Wutbürger* з негативної точки зору, як непокірну (*renitent*), вперту (*stur*), егоїстичну (*egoistisch*) людину похилого віку (*alt*) з обмеженим світоглядом (*spießbürgerlich*), яка постійно незадоволена, скаржиться (*Querulant*), її поведінка, суперечить традиційній поведінці німецького бюргера (*man kann diesen Wandel nur Hysterie nennen. Die zählte nie zu den bürgerlichen Eigenschaften*) [6].

Німецький бюргер є спокійним, відповідальним не лише за себе, але й за інших, за майбутнє. Він вміє достойно вийти з труднощів [6]. Його у німецькомовній пресі ще називають *Gutbürger* – *gutbürgerlich* – *von einer Qualität, Lebensart, wie sie dem Bürgertum entspricht*.

У німецькомовній пресі, на відміну від лексикографічних джерел, не наголошують на розмежуванні трьох основних суспільних станів бюргерства (*Велике бюргерство (Großbürgertum), Інтелігенція (Intelligenz), Дрібне бюргерство (Kleinbürgertum)*). Натомість, назви *Großbürger, Intelligenz, Kleinbürger* поєднують в одну *Bürger*.

Час від часу поняття *Kleinbürger* набуває негативної конотації: люди, які зводять все до матеріального, егоїстичні (*Wie sollen wir leben? Wofür sollen wir engagieren? Der Kleinbürger stellt diese Frage nicht... Wir seien alle Kleinbürger... wir bleiben Kleinbürger, wenn wir alles auf die materielle Dimension reduzieren* [7]). У такому розумінні, *Kleinbürger (kleinbürgerlich)* виступає синонімом до слова *Spießler (Spießbürger, spießig)*.

Поняття *Spießler* та *spießig*, на нашу думку, сьогодні складно визначити. З огляду на сучасну пресу, німці знають, хто такий *Spießler*, проте кожний розуміє це поняття і похідні від нього на власний розсуд: неприйнятний стиль життя, певна поведінка, специфічна кімната, одяг, тощо: *Der klassische Spießler läuft in weißen Socken und durchbrochenen Sandalen rum...* [8]. *In der Alltagskommunikation existiert das Spießige nur noch in der Wohnungseinrichtung... als Eichenschrankwand zum Beispiel* [9]. *Auch jeden Fall sind für mich PUNX die größten Spießler, die es gibt* [10].

Вже з огляду на заголовки статей можна побачити з яким упередженням сьогодні німецькі журналісти ставляться до поняття *Spießler*: “*Antispießler sind die wahren Spießler* [10]”, “*Wer ist hier der Spießler* [11]?”, “*Spießler heute – Ich werd' so bleiben, wie ich bin*” [12], “*Spießler ärgern, saufen, randalieren*[13]”, “*Hilfe, ich werde Spießler* [14]”.

Крім цього, в Інтернеті, на німецьких сайтах існують тести, де кожний сучасний бюргер може перевірити чи належить він до *Spießler*: *Test: Bin ich ein Spießler, wenn...?* [15], *Test: Wie spießig bin ich wirklich?* [16], *Wer ist hier der Spießler?* [17], *Der Spießertest!* [18].

Хоча *der deutsche Spießler (Spießbürger)* поняття досить відносне, оскільки охоплює різні уявлення німців, все ж таки

можна визначити певні типові ознаки цього поняття, завдяки частотності їх об'єктивації носіями мови:

1. Нестерпність і нетолерантність (Intoleranz) – неповага до будь-кого чи будь-чого [19]: *Wir finden Leute spießig, die mit dem Finger auf die anderen zeigen* [19]; Дана ознака об'єктивується семантикою фразеологізму *mit dem Finger auf die anderen zeigen*. Увага акцентується на протиставленні *Spießiger* іншим (*anderer*), інше світосприйняття, інший спосіб мислення, поведінка. Компонентом цього протиставлення є неповага: *spießig finde ich Leute, die sich und ihr Verhalten für richtig empfinden und erzieherisch wirken wollen* [19]; *Spießigkeit ist für mich Intoleranz; spießig ist ...kein anderes als sein eigenes Weltbild akzeptieren zu können. Außerdem jemand der sich immer in die Angelegenheiten anderer einmischen muss* [20]; *wenn jemand intolerant ist und anderes nicht zulässt ist er ein Spießiger...*[21];

Typisch für einen Spießiger: Er erträgt von der Norm abweichende Lebensformen nicht, auch nicht...fremde Denkweisen [22]. В даному випадку, об'єктивація компоненту підсилена лексею *typisch*.

2. Недалекість і забобонність (Beschränktheit und Vorurteile): *Ich finde auch Menschen spießig die ihren Horizont nicht erweitern wollen und dann immer mit Vorurteilen leben* [20]. Ця ознака знаходить своє відображення у сукупності значень мовних одиниць які фіксують емоційно-експресивне ставлення носіїв німецької лінгвокультури. Це – контекстуальні прикметники *starr, kleinkariert, klein, übersteigert, begrenzt*, займенники *kein, sein*, та прислівник *wenig*: *starres Denken, kleiner Horizont...wenig Bildung, keine Interessen, kein kulturelles Wissen...*; *spießig... das ist eine Art von übersteigerten Selbstliebe mit einer Portion Uneinsichtigkeit gepaart* [19]; *so fixiert sich der Spiesser in "seiner" kleinen Welt...*; *Spießiger sind für mich Menschen, die eine kleinkarierte Lebensweise samt begrenzten Horizont haben und sich nicht vorstellen können, dass es auch anders geht* [23].

3. Прискіпливість до себе та інших (Nörgelsucht). Ознака актуалізується у сукупності семантики мовних одиниць, які

відображають іронічне ставлення носіїв мови до поняття *Spießer*: лексема *Kleinigkeiten*, представлена іменником, фразеологізм *ein riesiges Tamtam machen: richtig spießig...um Kleinigkeiten (wie z.B. die Wahl der Tischdeckenfarbe bei einer Feierlichkeit) ein riesiges Tamtam machen* [20]; *lauschen nach 22 Uhr, ob irgendetwas im Haus eine Bohrmaschine oder Stereoanlage in Betrieb sind spießig ist* [24]... *für jede kleinste Anschaffung erstmal Stiftung Warentest befragen...* [20]; Складовою цього ставлення є надмірність: *sich über kleine Dinge aufregt, auf kleine Dinge viel Wert legt, wie strickt gebügelte Klamotten...*[25]. *verweist Falschparker auf die Straßen- und Verkehrsordnung, obwohl es ihn nichts angeht...* [12];

4. Педантичність (*Pedanterie*). Сенси даної ознаки концептуалізуються у семантиці лексем *ordnen, planen*, підсилених префіксом *durch (durchplanen)* та контекстуальним прислівником *sehr*: *die alles genauestens geordnet haben, ihr Leben komplett durchplanen... ein Spießer ist ein Mensch, der alles immer sehr ordentlich haben will...* [25]. Компонентом педантичності є безпорадність: *nichts ohne Rezept kochen können, ihre Kinder nach Buch erziehen...* [25].

5. Залежність від обставин і неготовність до змін (*In Abhängigkeit von den Umständen und Nichtbereitschaft zu den Veränderungen*). Така ознака об'єктивується семантикою мовних одиниць *UNBEDINGT, mißtrauisch, ständig jammern*, які фіксують негативне ставлення німців з урахуванням контексту: *durchgeplante Tagesablauf mit Essenszeiten die UNBEDINGT eingehalten werden müssen...* [19]; *Spießer haben sich in ihrem Leben eingerichtet, und sind daher mißtrauisch gegen Veränderungen* [23]; *ständig über Geldprobleme jammern aber trotzdem immer das teuerste (weil laut Stiftung Warentest das einzig Wahre) haben müssen* [20].

6. Консервативність поглядів (*konservative Ansichten*). Дана ознака репрезентується у семантиці лексеми *konservativ*: *Zu einem wirklichen Spießer gehört viel mehr dazu konservative Ansichten...*[23]; *Ich werde oft als Spießer bezeichnet...als konservativ...*[22].

Компонентом цієї ознаки є сталість: *ein Spießer ist einer, der Vergangenen nachhängt* [25].

7. Надмірна любов до чистоти (*übermäßige Liebe zur Sauberkeit*): Ознака об'єктивується узагальненням смислів мовних одиниць які відображають іронічне ставлення представників лінгвокультури до поняття *Spießer*. У даних прикладах ознака підсилена прикметником *klassisch*, займенником *jeder*, прислівником *regelmäßig*, фразеологізмом *den Wahnsinn treiben: der klassischer Spießer...poliert nach jedem Schneespaziergang als erstes seine Schuhe wieder auf und schneidet regelmäßig die Fransen an seinem Teppich gerade. Flecken treiben ihn den Wahnsinn* [23].

8. Жадібність (*Geiz*). Сенси цієї ознаки активізуються у контексті завдяки мовним одиницям: іменнику “*Freund*”, вжитого в переносному значенні та прикметника *wirklich*, який характеризує лексему *Spießer* і підсилює її сприйняття: *ein “Freund” der einem schnell mit 20 Cent für den Parkscheinautomat etc. weiterhilft und die dann eine Woche später zurückverlangt* [20]; *zu einem wirklichen Spießer gehört viel mehr dazu...Geiz* [23].

З огляду на наведені ознаки, поняття *Spießbürger*, *Spießer* фіксує негативне, часто знецінюване і образливе ставлення носіїв мови, яке добре ілюструють такі приклади: *Spießer ist halt ein Schimpfwort...* [23]; *...der Begriff “Spießer” ist in meinen Augen ein reines Schlagwort...* [22]; *einen Spießer (oder auch “Duckmäuser”)* [25]; *Spießer ist mehr ein Kampfwort...; als Spießbürger oder Spießer werden in abwertender Weise engstirnige Personen bezeichnet...* [22]; *Spießig ist für mich kleinkariert und verklemmt zu sein* [20]; *spießig ist überangepasst, degeneriert, selbstüchtig, intolerant, unfreundlich und ablehnend Fremdern gegenüber* [24].

На думку німців, *Spießer* майже не бере участі в політично-суспільному житті держави, оскільки зосереджений на собі: *Ein Spießer ist für mich jemand, der am öffentlichen Leben kaum teilnimmt, sich in sein Schneckenhaus zurückzieht, seine Werte immer mehr aus seinem eigenen Gedanken speist, die äußere Welt zunehmend als fremd und bedrohlich empfindet und andere Meinungen und Lebensweisen weitgehend ablehnt...* [22].

В цьому полягає його головна відмінність від поняття *Wutbürger*. Обидва поняття *Wutbürger* і *Spießer* відображають

специфіку сучасного розуміння лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*.

Таким чином, лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* піддається амбівалентній оцінці збоку преси. З одного боку, він концептуалізується у позитивному розумінні як вільна особистість, яка спрямована на власний розвиток, має власні інтереси та відповідальність за загальне суспільне благо. Німецький бюргер повнолітній, самостійний, самоорганізований. Він не є егоїстичним, не зводить все до матеріального, прагне до самореалізації. З іншого боку, виступає у негативному розумінні як безвідповідальна недалека особистість, спрямована на себе.

Ми провели письмове та усне опитування носіїв мови, щодо сучасного розуміння лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*. В обох видах опитування учасникам було запропоновано декілька питань (*Was versteht man unter dem Begriff der deutsche Bürger? Gibt es heute den deutschen Bürger?*), на які вони повинні були надати відповіді. Форма відповідей була довільною, не обмеженою цілеспрямованим вибором реакцій (лише іменники, прикметники) на слово-стимул *Bürger*, а також не обмеженою в часі. Опитування проводилось в індивідуальній формі, анонімно, що дозволило учасникам висловлювати власну суб'єктивну точку зору, не піддаватись впливу одне одного.

В результаті опитування ми отримали 59 реакцій на ключовий репрезентант-стимул *der deutsche Bürger*. Реакції (асоціати) близькі за своїм семантичним змістом об'єднані в одну і розташовані щодо частотності (від зростаючої до спадної).

Bürger (13): Nationalität (die Abstammung bereits deutscher Eltern) (3), deutsche Staatsangehörigkeit (Staatsbürgerschaft) (2) Rechte und Pflichten (2), Deutscher Pass (1), Zivilpersonen (1), grundrechtsberechtigt (1), staatsbürgerlich (1), Einbürgerung (1), Angehörigen einer Kommune (Bürger einer Stadt oder Gemeinde) (1), politische Mitwirkung (1), liberale Verfassungen (1), Befugnisse (1), Rechtsstatus (1), vollrechtlicher Deutsche (1), Staatsangehörigkeit eines anderen Mitgliedsstaates der Europäischen Union (1), Hauptwohnsitz (1), Freizügigkeit und diplomatischer Schutz (1), bürgerlich (1),

deutsche Staatsbürger (1), deutsche Buergerschaft (1), reinlicher und auf Genauigkeit achtender Mensch (1), in Deutschland aufgewachsen (1), sozialisiert (1), deutsche Tugenden (1), Bürger der Bundesrepublik Deutschland (1), penibel (1), fleißig (1), genau (1), "Einwohner" (1), die kleinste Einheit des Volkes (1), der gehobenen Mittelschicht entspricht (1), Einwohner (1), bestimmte konservative Werte der Mittelschicht (1).

Дані асоціати дозволяють зазначити, що сьогодні лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* існує на трьох рівнях: національному, державному та муніципальному.

На національному рівні *der deutsche Bürger* – це німець від народження (*die Abstammung bereits deutscher Eltern, Nationalität, Mensch mit deutschen Wurzeln, Blut*), який отримує громадянство і є повноправним членом німецької держави (*vollrechtlicher Deutscher, vollberechtigt*).

На державному рівні *der deutsche Bürger* представлений як німцями від народження, так і тими, хто незалежно від національності має німецьке громадянство (*alle Menschen mit deutscher Staatsangehörigkeit (Deutscher Pass) sind deutsche Bürger; spezielle deutsche Bürger gibt es nicht, Deutscher im Sinne des Artikels 116 des Grundgesetzes, Einbürgerung*).

Німецькі бюргери ще з часів Ваймарської конституції (*Weimarer Verfassung*) 1919 року мають власні державні права та обов'язки (*staatsbürgerlichen Rechte und Pflichten*). Серед державних прав німці відзначають виборче право, тобто право обирати і бути обраним (*Wahlrecht*), право на свободу пересування та проживання (*Freizügigkeit*), на консульську підтримку за кордоном (*konsularische Unterstützung im Ausland*). Серед численних обов'язків на державному рівні, зокрема відзначили: сплата податків та зборів (*Steuern und Abgaben*), обов'язкова прописка (*Meldepflicht*), повага до законів (*Achtung von Gesetzen*), до правил дорожнього руху (*Straßenverkehrsordnung*).

Всі інші жителі не німецького походження – співмешканці *Mitbürger (bloße Einwohner, Nichtsstaatsbürger)* – не мають ані державного, ані муніципального права голосу (*eingeschränkt*

berechtigter Nicht-Deutscher). До речі, в офіційних промовах до них звертаються виключно *Mitbürger*, не ототожнюючи з німецькими бюргерами: „*Mein herzlicher Gruß am heutigen Abend gilt Ihnen, liebe Landsleute, und unseren ausländischen Mitbürgern ...* (Bundeskanzler Helmut Kohl, Neujahrsansprache 1993/1994) [26]“; „...*voneinander lernen, hier in der Differenzierung zwischen „ausländischen Mitbürgern“ und (deutschen) „Spätaussiedlern“* (німецькі переселенці з 1945 р.) (der unterfränkische Regierungspräsidenten Paul Beinhofer, 2007.) [27]“.

Муниципальний рівень представлений бюргерами попередніх двох рівнів, яких також називають *Angehörigen einer Kommune (Bürger einer Stadt oder Gemeinde)*, вони є повноправними членами суспільства (*aktive und passive Stimmrecht bei Gemeinderatswahlen, Bürgerbegehren, Bürgerentscheid, Anhörung bei Gemeindegebietsänderungen* *Anhörung bei Gemeindegebietsänderungen, die Pflicht, eine ehrenamtliche Tätigkeit in der Gemeinde anzunehmen, Recht auf eine gute Verwaltung, Recht auf Zugang zu Dokumentationen, Bürgerbeauftragte, Petitionsrecht*) Крім цього, німецькими бюргерами називають також громадянів будь-якої країни-члена ЄС, за умови якщо вони повнолітні (*das 18. Lebensjahr (in einigen Ländern das 16. Lebensjahr)*), і протягом найменше трьох місяців проживають у певній адміністративно-територіальній одиниці.

Бюргерів, які проживають на територіях декількох федеральних земель, вважають бюргерами тієї землі, де вони прописані.

Не можемо не врахувати також думку одного з учасників опитування, який зазначив, що поняття *der deutsche Bürger* можна розуміти у ширшому контексті: всі люди країни, незалежно від громадянства. У цьому випадку, держава протиставляється суспільству (*Bürger sind dann alle gesellschaftlichen, also nichtstaatlichen Akteure (Zivilpersonen)*).

Німці характеризують лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* як представника величного середнього класу (*entspricht etwa der gehobenen Mittelschicht*), який є близьким до розуміння поняття

der deutsche Bürger у 19/20 ст, і який сьогодні є найменшою одиницею народу (*die kleinste Einheit des Volkes*). Він вирізняється з поміж інших власною педантичністю, старанністю, ощадливістю (*penibel, fleißig, genau*). До речі, про дані риси характеру німецьких бюргерів говорять у 18-ому та 19 ст. [28].

Крім цього, на думку носіїв німецької лінгвокультури, німецький сучасний бюргер зберігає вірність власним цінностям (*bestimmte konservative Werte der Mittelschicht*).

Узагальнимо когнітивні ознаки сучасного лінгвокультурного типу *der deutsche Bürger*. Для встановлення актуальності кожної з ознак розташуємо їх за частотністю (від зростаючої до спадної):

1. Походження і національність (8): *Nationalität* (2), *die Abstammung bereits deutscher Eltern* (3), *Mensch mit deutschen Wurzeln* (1), *Blut* (2),

2. Громадянство (6): *deutsche Staatsangehörigkeit* (*Staatsbürgerschaft*) (1), *Deutscher Pass* (1), *in Deutschland aufgewachsen* (1), *sozialisiert* (1), *Zivilpersonen* (1), *staatsbürgerlich* (1), *Einbürgerung* (1), *deutsche Staatsbürger* (1), *deutsche Buergerschaft* (1), *Bürger der Bundesrepublik Deutschland* (1), *Zugehörigkeit zum deutschen Staat* (1), *Angehörigen eines Staates* (1) *bürgerlich* (1).

3. Права та обов'язки (3): *Rechte und Pflichten* (2), *grundrechtsberechtigt* (1), *liberale Verfassungen* (1), *Befugnisse* (1), *Rechtsstatus* (1), *vollrechtlicher Deutsche* (1), *Bürgerrecht* (1), *Wahlrecht* (1), *liberale Verfassungen* (1), *Freizügigkeit* (1), *konsularische Unterstützung im Ausland* (1), *Steuern und Abgaben* (1), *Meldepflicht oder Achtung von Gesetzen* (1), *Straßenverkehrsordnung* (1), *staatsbürgerlichen Rechte*, *Deutscher im Sinne des Artikels 116 des Grundgesetzes* (1), *aktive und passive Stimmrecht bei Gemeinderatswahlen* (1), *Bürgerbegehren* (1), *Bürgerentscheid* (1), *Anhörung bei Gemeindegebietsänderungen* (1), *die Pflicht, eine ehrenamtliche Tätigkeit in der Gemeinde anzunehmen* (1), *Recht auf eine gute Verwaltung* (1), *Recht auf Zugang zu Dokumentationen* (1), *Bürgerbeauftragte* (1), *Petitionsrecht* (1), *Freizügigkeit und*

diplomatischer Schutz (1), Einwohner (1), staatsbürgerlichen Freizügigkeit (1).

4. Приналежність до певної адміністративно-територіальної одиниці (3): *Angehörigen einer Kommune (Bürger einer Stadt oder Gemeinde) (1), Staatsangehörigkeit eines anderen Mitgliedsstaates der Europäischen Union (1), Hauptwohnsitz (1), Gemeindebürger (1), "Einwohner" (1).*

5. Наявність і дотримання власних цінностей (2): *deutsche Tugenden (1) bestimmte konservative Werte der Mittelschicht (1).*

6. Наявність певних стійких рис характеру (2): *penibel (1), fleißig (2), genau (1), ein reinlicher und auf Genauigkeit achtender Mensch (1).*

7. Приналежність до середнього класу (1): *die kleinste Einheit des Volkes (1), der gehobenen Mittelschicht entspricht (1).*

8. Участь у політичному житті: *politische Mitwirkung (1).*

Відповідно до поставленого завдання ми дійшли таких

ВИСНОВКІВ:

1. Сучасний лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* характеризується такими ознаками: приналежністю до німецької нації від народження; власними правами та обов'язками; наявністю громадянства; приналежністю до певної адміністративно-територіальної одиниці; офіційного місця проживання; участю у політичному житті; приналежністю до представників середнього класу; наявністю і дотриманням власних цінностей; має позитивну чи негативну оцінку.

2. Лінгвокультурний типаж *der deutsche Bürger* піддається амбівалентній оцінці збоку преси. З одного боку, він концептуалізується у позитивному розумінні (*Bürger, Gutbürger*) як вільна особистість, яка спрямована на власний розвиток, має власні інтереси та відповідальність за загальне суспільне благо. Німецький бюргер повнолітній, самостійний, самоорганізований, самовпевнений, відвертий і вміє себе поводити. Він не є егоїстичним, не зводить все до матеріального, прагне до

самореалізації. З іншого боку, виступає у негативному розумінні (*Wutbürger, Spießer*) як безвідповідальна недалека особистість, спрямована на себе і уособлює протилежні зазначеним якості.

3. Педантичність, старанність та ошадливість є стійкими ментальними рисами лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*.

Перспектива дослідження теми вбачається нами у моделюванні лінгвокультурного типуажу *der deutsche Bürger*, з метою встановлення його типових ознак у кожному соціокультурному періоді (кінець 18-поч. 21 ст.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Попова З. Д.* Семантико-когнітивний аналіз мови : монографія / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2006. – 226 с.
2. *Гулівець Н. О.* Когнітивний і семантичний аспекти реалізації концепту дозвілля в сучасній англійській мові / Н. О. Гулівець // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2006. – Вип. 13 – С. 73–81.
2. *Kronenberg V.* Der letzte Träger der Aufklärung? : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.b-republik.de/archiv/der-letzte-traeger-der-aufklaerung>.
3. *Duden* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.duden.de/rechtschreibung/Buergerlichkeit>.
4. *Neue Bürgerlichkeit* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.quickiwiki.com/de/Neue_Bürgerlichkeit.
5. *Дорошенко О. В.* Етимологія поняття *der deutsche Bürger* (німецький бюргер) / О. В. Дорошенко // Функціональна лінгвістика. – 2012. – Вип. 3 – С. 163.
6. *Kurbjuweit D.* Der Wutbürger : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-74184564.html>.
7. *Assheuer T.* Bürger : Wie sollen wir leben : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zeit.de/2006/11/Brger_2fInterview.
8. *Rohl W.* Gestatten : Der neue deutsche Spießer : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stern.de/panorama/typologie-des-biedersinns-gestatten-der-neue-deutsche-spiesser-606482.html>.
9. *Rohl W.* Interview : Spießer bedeutetet bloß noch arschloch : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stern.de/panorama/interview-spiesser-bedeutetet-bloss-noch-arschloch-606036.html>.
10. *Antispießler sind die wahren Spießer* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medienelite.de/antispieser-sind-die-wahren-spiesser/>.
11. *Wer ist hier der Spießer* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.haz.de/Nachrichten/ZiSH/UEbersicht/Wer-ist-hier-der-Spiesser>.
12. *Jürgs M.* Spießer heute – Ich werd' so bleiben, wie ich bin : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sueddeutsche.de/leben/spiesser-heute-ich-werd-so-bleiben-wie-ich-bin-1.261574>.
13. *Brandt D.* Spießer ärgern, saufen,

Дорошенко О. В.

- randalieren : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zeit.de/hamburg/2014-05/rocker-szene-hamburg>. 14. *Kistner A. Hilfe, ich werde Spießer* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/karriere/berufsstart/zehn-belege-fuer-die-rasante-verspiesserung-einer-festangestellten-a-936149.html>. 15. *Test : Bin ich ein Spießer, wenn...?* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bild.de/lifestyle/2012/test/bin-ich-ein-spiesser-25495856.bild.html>. 16. *Test : Wie spießig bin ich wirklich?* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gofeminin.de/psychotests/test-wie-spiessig-sind-sie-d17638.html>. 17. *Wer ist hier der Spießer?* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.haz.de/Nachrichten/ZiSH/Uebersicht/Wer-ist-hier-der-Spiesser>. 18. *Der Spießertest!* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.testedich.de/quiz27/quiz/1253531457/Der-Spiessertest>. 19. *Was ist spießig* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gutefrage.net/frage/was-ist-spiessig>. 20. *Was ist für Euch spießig* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.erdbeerlounge.de/erdbeertalk/Was-ist-fuer-Euch-spiessig-_t2943793s1. 21. *Behrendsen K. Christian Ulmen : Spießig ist immer scheiße* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/christian-ulmen-spiessig-ist-immer-scheisse-a-483035.html>. 22. *Was macht Spiesser/Spiesserin aus* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.elitepartner.de/forum/was-macht-einen-spiesser-spiesserin-aus-16178.html>. 23. *Was zeichnet einen Spiesser aus* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jetzt.sueddeutsche.de/foren/2206>. 24. *Was bedeutet spießig* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://de.answers.yahoo.com/question/index?qid=20070414165520AAxKGyk>. 25. *Was ist ein Spießer?* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gutefrage.net/frage/was-ist-ein-spiesser>. 26. *Bürger* : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://de.wikipedia.org/wiki/Bürger>. 27. *Kaesler D. Bürgerlich! Bürgerlich? Ein zaghafter Versuch der Problematisierung eines allgegenwärtigen Begriffs* : [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.literaturkritik.de/public/druckfassung_rez.php?rez_id=13487. 28. *Дорошенко О. В. Семейные ценности лингвокультурного типажа der deutsche Bürger / О.В. Дорошенко // Научная дискуссия : Вопросы филологии, искусствоведения и культурологии. – 2014. – Вип. 4 (23) – С. 64-74.*